

O ČEŠKEM IN SLOVAŠKEM ZANIMANJU ZA DVA SLOVENSKA JEZIKOSLOVNA SPISA

O zanimanju čeških in slovaških jezikoslovnih krogov za slovenistične publikacije s področja jezikovne kulture na Slovenskem pričajo v novejšem času tri recenzije, objavljene v revijah Naše řeč in Slovenská reč.

Věra Mihálková v prikazu Borisa Urbančiča knjige »O jezikovni kulturi« (Naše řeč, letnik 56, 1973, str. 200—204) nadrobno našteva vprašanja, ki jim je avtor posvetil pozornost, pri čemer opozarja na podobnosti med slovenščino in češčino oziroma slovaščino.

Avtorica sicer pogaša sistematičnejši pregled razmerja med pisano in govorjeno obliko knjižnega jezika, obenem pa izraža zadovoljstvo, ker bo v novi izdaji slogu posvečeno samostojno poglavje. Opozarja tudi, da je obravnavano predvsem besedno gradivo, slovnična vprašanja pa so prikazana le s posameznimi primeri. Prav tako je po njegovem mnenju preveč prostora namenjeno sodobnim in preteklim purističnim poseganjem v jezik, zastopljene pa so druge metode in možnosti za znanstveno členjenje jezikovne kulture. Bralec naj bi po njenem pogrešal vsaj najnujnejše karakteristike sodobne slovenščine, čeprav so mestoma naznačene, in kratek pregled razvoja slovenskega knjižnega jezika. Poleg stvarnega kazala bi bil zelo koristen tudi seznam uporabljenih del z napoliti na drugo literaturo s tega jezikoslovnega področja.

Kljub tem obrobnim pomanjkljivostim recenzentka meni, da je delo tehtno, zanimivo in koristno, saj je utemeljeno na širokem poznavanju slovenske in slovanske problematike, tako da avtor svoje teze gradi dovolj prepričevalno. Delo je pisano živahno in lahko, ne obremenjuje ga pretirana raba tujk in terminov. Med odlike sodijo tudi formulacije, ki so jasne in celovite. B. Urbančič si dosledno prizadeva prepričevati in se izogiba zapovedim ali prepovedim. V Mihálková na koncu poudarja, kako je za češkega bralca posebej razveseljivo, da je bila češka teorija o jezikovni kulturi plodno izhodišče za nastanek tega dela.

V reviji Slovenská reč (letnik 37, 1973, str. 383—385) je objavila kritični prikaz o istem delu tudi M. Ivanova-Šalingová. Ta je uvodoma omenila teoretična izhodišča in merila jezikovne kulture v obravnavani knjigi, funkcijski, domačijsko-nacionalni in puristični kriterij. Že pri prvem, funkcijskem

kriteriju, je zelo težko izločevati subjektivne elemente, saj je razvoj konkretnih jezikovnih pojavov neločljivo povezan s splošno ravnijo jezikovne kulture pri posamezniku in z njegovo informiranostjo oz. neinformiranostjo o jezikovnih problemih. Drugi, domačijsko-nacionalni, kriterij je izrazito emocionalne narave. Tretji, puristični, ima večkrat svoje vzroke v nejezikovnih dejstvih; avtorica sprejema Urbančičevo oceno o preživelosti tega pojava ker so z njim vse prepogosto povezani neorganski posegi v jezik; ti posegi oživljajo starinske in zastarele elemente v jeziku.

Ustaljenosti, enotnosti in normativnosti pa Urbančič — tako ugotavlja recenzentka — ne obravnava kot posebne kriterije, temveč kot lastnosti knjižnega jezika. Avtorica še poudarja narečno diferenciranost slovenščine in zgodovinski nastanek knjižnega jezika.

Ob omembi vprašanja glede srbohrvatskih izposojenk opozarja na soroden pojav češkega vplivanja na slovaščino in klasificira kategorije izposojenk iz srbohrvatskega jezika; seveda pa odgovor na vprašanje, ali ta klasifikacija ustreza resničnosti, prepušča slovenskemu bralcu.

Svojo recenzijo zaključuje avtorica z besedami, da bi bili podobnega dela, ki bi povezovalo teoretično problematiko s posameznimi konkretnimi spornimi pojavi, veseli tudi na Slovaškem.

Tretja recenzija, ki jo je napisal Přemysl Hauser, pa govori o knjižici T. Korošca »5 minut za boljši jezik« (Naša řeč, letnik 56, 1973, str. 205—207).

V uvodu omenja avtor številčnost jezikovnih koticov, ki jih objavlja slovensko časopisje, in krajših radijskih ter televizijskih oddaj, posvečenih aktualnim jezikovnim problemom, nato pa pojasni nastanek in vsebino omenjenega dela.

Ko govori o problematiki izposojenk, o njihovi rabi, sklanjatvi, pravopisu in izreki, omenja Koroščevo z argumenti podprto stališče, ki temelji na teoretičnih izhodiščih češke jezikovne šole. Za ilustracijo navaja P. Hauser nekaj primerov po nepotrebem sprejetih tujk ter uveljavljanja in pomenkega ter stilnega diferenciranja pomenških dvojic. Nato omenja nekaj problemov, ki nastajajo v zvezi s tvorbo besed, v zvezi

s kraticami in sklanjanjem tujk, zlasti tujih osebnih imen.

Tudi ko govori o zadnjem delu knjižice, posvečenemu ribiški terminologiji, opozarja, da se je T. Korošec pri tem opiral predvsem na češke jezikoslovne izsledke. Kljub ozko specializiranemu področju meni, da je piscu uspelo dovolj jasno prikazati pomen terminološke ustaljenosti in dejstvo, da je

STRANI JEZICI

Že drugo leto izhajajo »Strani jezici«, revija za pospeševanje pouka tujih jezikov, ki jo ureja prof. Rudolf Filipović in izdaja Sekcija za tuje jezike Hrvatskega filološkega društva in Školska knjiga v Zagrebu. Izšlo je sedem števil. Dovolj, da je revija izbolikovala svojo podobo in našla svoje mesto v strokovni literaturi.

Revija je namenjena širokemu krogu učiteljev tujih jezikov ne glede na stopnjo. Pomaga naj jim pri poglobljanju strokovnega znanja ter pri praktičnem delu pri pouku.

Razdeljena je v stalne rubrike. Tako *Lingvistika* obravnava predvsem splošno lingvistične probleme, kot so na primer kontrastivna lingvistika, transformacijsko-generativna gramatika, uporabna lingvistika, glosodinamika, teorija prevajanja, komunikacija in podobno. Med sodelavci so tudi ugledni tuji avtorji (H. Widdowson, H. Raabe, T. Titone), kar nedvomno daje reviji še večjo tehtnost.

Metodika obravnava teoretične probleme pouka tujih jezikov, kot so programirani pouk, teorija učbenikov, fonolaboratorij, tiho branje, pismene vaje, mesto literarnega besedila pri pouku jezika, o vlogi motivacije pri učenju in podobno. Posebno pozornost zaslužijo članki M. Skljarova o poslušanju in razumevanju ter o mestu govorjene besede pri pouku tujega jezika.

Živa beseda je rubrika, ki nudi gradivo za dopolnilni pouk ali delo zunaj šole. Sestavki so v vseh štirih svetovnih jezikih, ki jih poučujemo v naših šolah, in so jih napisali po večini lektorji tujih jezikov na naših visokih šolah, torej ljudje, ki jim je določeni jezik materin jezik.

Zanimiva je tudi rubrika *Naše izkušnje*, v kateri učitelji-praktiki ponujajo bralcem rešitve posameznih problemov pri pouku tujih jezikov. Objavljajo vrsto eksperimen-

treba pri izbiri novih terminov upoštevati njihovo porabnost v različnih zvezah ter pri tvorbi ustreznih izpeljank.

P. Hauser ob koncu poudarja, da je Koroščevo reševanje posameznih vprašanj teoretično poglobljeno in da temelji na upoštevanju obsežnega gradiva.

Maja Košmrlj-Levačič
SAZU v Ljubljani

to v in spodbud, ki so nastale v vsakdanji praksi.

V zadnjih dveh številkah se je ostalim pridružila še ena rubrika: *Diskusija*. V njej se avtorji lotevajo nekaterih vprašanj kot na primer pouka latinščine po sodobnih metodah, učiteljevih priprav za pouk ali vprašanja, katere variante tujega jezika naj bi se učili: britanske ali ameriške, pri angleščini, avstrijske ali nemške pri nemščini in podobno.

V *Prikazih knjig* so objavljena poročila o posameznih delih, predvsem domačih, posvečenih teoriji in praksi lingvistike in pouka tujih jezikov. Kratke anotacije v podobnih knjigah vsebuje tudi *Bibliografija*. Sicer pa prinaša seznam revij, ki se ukvarjajo s poukom tujih jezikov, ter učbenikov, ki so izšli v SR Hrvatski.

Omenimo še *Našo pošto*, v kateri strokovnjaki odgovarjajo na neposredna vprašanja bralcev, in *Kroniko*, ki beleži aktivnost strokovnih društev doma in po svetu ter poroča o različnih simpozijih, seminarjih, konferencah in kongresih, in so se ukvarjali s poukom tujih jezikov.

Revija je izredno bogata in pisana. Želeli bi si morda le še kak prispevek, ki bi prikazal dosežke sovjetske lingvistike, ki prav zadnja leta beleži lepe uspehe, in pa bibliografijo, ki bi zajela tudi učbenike in gradivo iz ostalih republik.

S svojimi bogatimi informacijami in zanimivimi problemi, o katerih razpravlja, bo revija prav prišla tudi učitelju slovenskega jezika, še posebno tistemu na nižji stopnji, saj so mnoga vprašanja, ki tarejo učitelja materinega jezika, že rešena v metodikah pouka tujih jezikov in o nekaterih pišejo ravno Strani jezici.

Matej Rode
Gimnazija v Celju